

Täysistunto

Tiistai 13.2.2018 klo 14.02—16.38

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rajavartiolain ja ulkomaalaislain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 201/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu käynnistyy. — Ministeri Mykkänen, olkaa hyvä, esittelette lakia.

Keskustelu

15.12 Sisäministeri Kai Mykkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä on siis kyse Rajavartiolaitoksen toimintaedellytysten parantamisesta niin, että se voi varautua uudenlaisiin uhkatilanteisiin ja toimia nopeasti ja tehokkaasti tilanteiden edellyttämällä tavalla. Rajavartiolaitoksen osalta kyse on erityisesti senkaltaisista tilanteista, joissa esiintyy suunnitelmallista voimankäyttöä, häirintää tai soluttamista ilman sotilaallisten tunnusten käyttöä. Toimintaympäristömme on sikäli muuttunut, että meidän tulee lainsäädännön keinoin varautua myös tämänkaltaisiin hybridiuhkiin, jotka tyypillisesti ovat suunnitelmallisia tapoja aiheuttaa yhteiskuntaan painetta, vahinkoa, epävarmuutta tai epävakautta.

Esityksessä siis muutettaisiin Rajavartiolaitoksen normaaliolojen toimintavaltuuksia, jolloin nopeasti syntyvissä häiriötilanteissa voitaisiin reagoida, ja onkin tärkeää, että viranomainen voi reagoida välittömästi olemassa olevilla toimintavaltuuksillaan. Näin on mahdollista uhkaavan tilanteen pysäyttäminen tai rajoittaminen heti sen alkuvaiheessa ennen kuin häiriö pääsee laajenemaan.

Rajavartiolaitos on jo nykyisin keskeinen toimija Suomen sisäisen ja varsinkin ulkoisen turvallisuuden ylläpitämisessä. Rajavartiolaitos varautuu hybridiuhkiin rajaturvallisuustehtävissään, aluevalvontatehtävissään, mutta myös meripelastustehtävissä sekä suojatesaan omia keskeisiä toimintojaan Suomen sisällä.

Esittelen tässä viisi erityistä kohtaa, jotka olennaisilta osiltaan ovat lakiesityksen muutosten kohteina.

Ensinnäkin esityksen tarkoituksena on täydentää rajavartiomiehen toimivaltuuksia ja ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta rajanylityspaikoilla, Rajavartiolaitoksen toimitiloissa sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevilla alueilla. Rajavartiolaitos vastaisi toimenpiteistä silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä, samoilla valtuuksilla kuin poliisi olisi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2018 vp

Toiseksi Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia antaa ja toisaalta saada virka-apua tarkistettaisiin. Rajavartiolaitos voisi jatkossa antaa poliisille terrorismin torjunnassa myös sotilaallista asevoimaa sisältävää virka-apua merialueen lisäksi myös rajanylityspaikoilla ja rajan läheisyydessä. Lisäksi Puolustusvoimat voisi antaa nykyistä laajemmin virka-apua Rajavartiolaitokselle. Muutokset parantaisivat turvallisuusviranomaisten mahdollisuuksia tehdä nopeaa yhteistyötä häiriötilanteiden hallitsemiseksi.

Kolmanneksi rajavartiomiehelle ehdotetaan oikeutta puuttua miehittämättömän ilmailuksen ja lennokin kulkuun voimakeinoja tai teknisiä toimenpiteitä käyttämällä. Tällä pyritään turvaamaan esimerkiksi rajaturvallisuutta, meripelastusta tai muuta Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeää toimintaa.

Esityksessä ehdotetaan myös, että asevelvollisia ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia naisia voitaisiin käyttää tehokkaammin Rajavartiolaitoksen toiminnan tukena poikkeuksellisissa tilanteissa. Heille voitaisiin tietyissä tilanteissa antaa tilapäisesti ohjatusti oikeus esimerkiksi henkilötuntomerkkien ottamiseen, liikenteen ohjaamiseen, ajoneuvojen pysäyttämiseen tai turvallisuustarkastusten tekemiseen. Kyse ei olisi vaarallisista tehtävistä, asevelvolliset koulutettaisiin näihin tehtäviin, ja he olisivat aina kantahenkilökunnan ohjauksessa.

Viimeiseksi liikenteenharjoittajien, siis erityisesti varustamojen ja laivaliikenteen harjoittajien, nykyiset velvollisuudet ulkorajaliikenteessä, esimerkiksi matkustusasiakirjojen tarkastaminen ja matkustajaluetteloiden toimittaminen, ulotettaisiin koskemaan myös sisärajaliikennettä silloin, kun rajavalvonta on erikseen päätetty väliaikaisesti palauttaa sisärajoille. Tällä pyritään tehokkaaseen maahantulon hallintaan poikkeuksellisissa tilanteissa.

Lisäksi esitys sisältää erinäisiä muita yksittäisiä muutosehdotuksia Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksiin. Muutoksista ei aiheudu merkittäviä lisämenoja valtiontaloudelle. Uudet toimivaltuudet kyllä edellyttävät lisäkoulutusta rajavartiomiehille ja rajavartijoiksi opiskeleville. Koulutus pystytään toteuttamaan työpaikoilla ja rajavartijan peruskurssin opinnoissa.

Arvoisa puhemies! Lakimuutokset siis parantaisivat Rajavartiolaitoksen kriisinsietokykyä ja valmiutta hallita riittävän nopeasti ja tehokkaasti laajoja häiriötilanteita sekä turvallisuusviranomaisten yhteistyömahdollisuuksia. Muutoksilla olisi myönteinen vaikutus valtion turvallisuuteen jatkuvasti muuttuvassa ja vaikeasti ennustettavassa toimintaympäristössä. Lakimuutosten ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian vuonna 2018.

Puhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten puhujalistaan.

15.17 Kari Kulmala sin: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen tarkoituksena on kehittää Rajavartiolaitoksen ja rajavartiomiehen normaaliolojen toimivaltuuksia siten, että Rajavartiolaitos voi varautua nopeasti ja tehokkaasti vastata Suomen turvallisuusympäristössä ilmeneviin uhkiin sekä itsenäisesti että yhteistyössä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Pidän esitystä tältä osin erittäin hyvänä.

Esityksen tarkoituksena on erityisesti täydentää rajavartiomiehen toimivaltuuksia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä rajanylityspaikoilla, Rajavartiolaitoksen toimitiloissa ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevilla alueilla silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä. Monesti rajan pinnassa rajavartioston partio onkin ensimmäinen paikalle tuleva partio.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2018 vp

Lisäksi täydennettäisiin Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia poliisin pyynnöstä tai poliisin tukena suoritettavissa tehtävissä. Tämä toiminta ja erityisesti yhteispartiointi ovat olleet jokapäiväistä toimintaa tietyillä alueilla Suomessa. Pidänkin erittäin hyvänä, että rajamiehen toimivaltuuksia tältä osin täydennetään.

Nykyisen lainsäädännön mukaan poliisilla on ollut oikeus saada Rajavartiolaitokselta aseellista virka-apua vain merialueilla terrorismin torjumiseksi. Nyt annettaisiin oikeus virka-avun antamiseen osittain myös maa-alueilla. Hyvä muutos tämäkin. Rajavartiolaitos saa jatkossa myös paremmat edellytykset vastata nopeasti kehittyviin uhkiihin sekä antaa poliisille sotilaallista virka-apua terrorismin torjunnassa. Lainsäädäntö kohottaa Suomen sotilaallista valmiutta. Tämän pitäisi olla jo selvä asia, mutta tähän asti se ei ole sitä ollut.

Rajavartiomiehellä olisi oikeus jatkossa puuttua myös miehittämättömän ilma-aluksen ja lennokin kulkuun, jos se on välttämätöntä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, turvaamis-tehtävän tai meripelastustehtävän suorittamiseksi taikka Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi. Tämä on tärkeä muutos, koska erilaiset miehittämättömät ilma-alukset lisääntyvät jatkuvasti niin siviilien kuin ammattilaistenkin käytössä.

Rajavartiolaitoksen ydintoiminnot on turvattava entistä paremmin. Erityisesti rajavartioita on lisättävä itärajalla, Helsinki-Vantaan lentoasemalla ja satamissa. Vanhentuneet maarajojen ja merialueen valvontajärjestelmät tulee uusia ja modernisoida jatkossa. Rajavartiolaitos on viime vuosina joutunut ankaralle säästökuurille samaan aikaan, kun tehtävät ovat lisääntyneet ja EU-velvoitteet rajoilla kasvaneet. Tämä kehitys pitää saada käännettyä terveempään suuntaan. Pitää ymmärtää, että Rajavartiolaitos on yleisen turvallisuuden kivijalka siinä kuin poliisi.

15.20 Mats Löfström r: Värderade fru talman! Denna proposition kommer att utveckla Gränsbevakningsväsendets befogenheter under normala förhållanden så att man snabbt och effektivt kan möta de hot som kan uppstå i Finlands säkerhetspolitiska omgivning. Lagförslagets utformning är mycket viktig. Det handlar inte bara om hur det organiseras i praktiken, utan också om principer. Lagförslaget berör också till många delar Åland, men inte samtliga eftersom lagstiftningsbehörigheten om allmän ordning och säkerhet med vissa undantag är landskapets behörighet enligt självstyrelselagens 18 § 6 punkt.

I propositionen föreslås det att Gränsbevakningsväsendets befogenheter gällande upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt polisuppdrag utvidgas. De föreslagna befogenheterna gäller dock inte i landskapet. Gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland bestäms enligt gränsbevakningslagen, självstyrelselagen för Åland samt överenskommelseförordningen om Gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland. Gränskontroll och övrig lagstiftning som gäller Gränsbevakningsväsendet hör dock med stöd av 27 § 34 punkten i självstyrelselagen till rikets behörighet.

Förslagen i denna proposition gällande teknisk övervakning, ingripande i obemannade luftfartygs eller modellflygplans färd, temporärt avbrytande eller temporär begränsning av sjötrafik, rätten att använda fastigheter, begränsningar i rätten att röra sig på fastigheter samt transportörers skyldigheter vid trafik över de inre gränserna hänför sig till gränskontroll och tryggnad av Gränsbevakningsväsendets verksamhet, och således tillämpas de också på Åland.

Enligt 27 § 34 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet. Enligt detaljmotiveringen omfattar begreppet bland annat lagstiftningen om bekämpning av terrorism. De bestäm-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2018 vp

melser om handräckning mellan riksmyndigheter vid terrorismbekämpning som föreslås i denna proposition gäller således med beaktande av de nedan nämnda överenskommelserna även dessa myndigheters verksamhet i landskapet.

Det är dock av fundamental betydelse att de internationella överenskommelserna gällande Ålands demilitarisering och neutralisering noggrant respekteras. Lagförslaget innebär nämligen möjlighet till handräckning från Försvarsmakten, vilket har en alldeles särskild betydelse för de internationella avtalen gällande Ålands demilitarisering. Enligt artikel 4 a i 1921 års konvention får Finland när utomordentliga omständigheter det kräver, dit införa och där temporärt hålla utöver reguljär polispersonal sådana väpnade styrkor som är strängt nödvändiga för ordningens upprätthållande. Sådan handräckning vid bekämpning av terrorism som föreslås i denna proposition kan även inbegripa användning av militära maktmedel. Bekämpning av terrorism kan betraktas som en ovan avsedd exceptionell situation, men bestämmelsernas tillämplighet på Åland ska dock alltid bedömas från fall till fall.

Beslut om sådan handräckning som omfattar militära maktmedel fattas eller fastställs i sista hand vid statsrådets allmänna sammanträde, där uttryckligen verksamhetens berättigande med tanke på överenskommelserna om demilitarisering och neutralisering samt frågans andra utrikespolitiska dimensioner naturligtvis måste beaktas.

Hantering av terrorism är i första hand en polisiär uppgift. I händelse av ett misstänkt terrorbrott på Åland bör frågan således i första hand skötas av polisen, och det kan inte bli fråga om handräckning från Försvarsmakten så länge det inte är fråga om åtgärder som är strängt nödvändiga för ordningens upprätthållande. Detta kriterium kan anses vara uppfyllt då det är fråga om en överhängande risk för människors liv eller hälsa eller då stora miljö- eller egendomsskador står på spel.

Undantagen i de internationella konventionerna ska alltid tolkas strikt. Bekämpning av terrorism kan betraktas som en ovan avsedd exceptionell situation, men bestämmelsernas tillämplighet på Åland ska alltid bedömas från fall till fall.

Värderade fru talman! Lagförslaget har tagit remissyttrandena gällande Åland i beaktande, vilket är mycket viktigt och något jag noterar att man har gjort i förhållande till det första utkastet av lagförslaget, som innehöll problem. De problemen är nu lösta i förslaget. Det är jag nöjd över att man har gjort eftersom det gör att propositionen blev en balanserad helhet också gällande de speciella dimensioner som berör Åland.

Framöver är det ändå viktigt att utskotten som kommer att behandla frågan också noterar och bevakar detta samt hör Ålands position, via Ålands landskapsregering, i utskottsbehandlingen.

15.30 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Herra ministeri, lämpimät onnittelut vastuullisesta tehtävästä, jota tämän tasavallan eteen ja tämän eduskunnan eteen pääsette nyt puurtamaan. Itse hallintovaliokunnan jäsenenä tervehdin ilolla tämän tyypisen lainsäädäntöpaketin työstämistä, jossa yli ministeriöiden eri toimivaltaisten viranomaisten kanssa yhdessä tehdään myös turvallisuuden peiton yhteistä parsimista ja ajantasaistamista. Tässä yhteydessä myös kiitos edellisille ministereille vastuullisesta tehtävästä ja hyvästä yhteisymmärryksestä eduskunnan kanssa.

Muutama kysymys kuitenkin.

Kysymyksen toinen osa liittyy ”hybridi”-käsitteen määrittelyyn, joka myös tässä lakiluonnoksessa on kirjoitettu, ehkä hieman väljästi, auki. Kun näihin nopeasti muuttuviin tilanteisiin, niin sanotusti hybridiuhkiin ja vaikeasti tunnistettaviin uhkiin, lähdetään ikään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2018 vp

kuin sillä ajatuksella, että jos jotain tapahtuu, niin toimivallat joustavasti siirretään sisäisen turvallisuuden viranomaiselta — poliisilta, Tullilta, Rajavartiolaitokselta — Puolustusvoimille tai päinvastoin, niin miten, ministeri, näette: eikö hieman ongelmallista ole, että jos näitä hybriditilanteita ei tarkkarajaisemmin kuvata, niin lainsäädäntöön edelleenkin jää tilanne, jossa toimivaltaiset viranomaiset pallottelevat vastuuta ja johtovastuuta toinen toisilleen tai päinvastoin ottavat itselleen johdettavaksi operaatioita, jotka eivät sitten kumminkaan ole oman toimivallan ääressä? Pitäisikö tähän lainsäädäntöön tarkemmin kuvata, minkä tyyppisissä tilanteissa toimivallat siirtyvät?

Ja toinen kysymys. Olisi mielenkiintoista kuulla tässä ensimmäisessä keskustelussa myös teidän näkemyksiänne kaksoiskansalaisuusksymykseen. Millä tavalla näette kaksoiskansalaisuusasian, joka osaltaankin liittyy tähän lakiehdotukseen, mutta ehkä hieman lakiehdotusta laajemmassakin näkökulmassa?

15.32 Kari Tolvanen kok: Arvoisa rouva puhemies! Yhteistyö on Suomessa voimaa, etenkin viranomaisten yhteistyö. Meillä vähälukuiset viranomaiset ovat jo aikoja tehneet yhteistyötä — PTR-yhteistyö, poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos, Puolustusvoimat sekä pehmeänä viranomaisena pelastuslaitos — ja tätä on tultu ihailemaan aina ulkomaita myöten ja ihmetelty, miten tämä on mahdollista. Ja se on Suomessa mahdollista. Tämä lainsäädäntö on hyvä jatkumo sille. Riippumatta siitä, kuinka paljon meillä on rajavartijoita, poliiseja, tullimiehiä, me tarvitsemme tämän lainsäädännön, koska ihan päivittäistoiminnassa pitää olla niin, että on tarkoin säädelty, mitkä ovat yksittäisen rajavartijan oikeudet. Lain pitää olla myös selkeä: jos jotain alkaa yllättäen tapahtua jossain rajanylityspaikalla ja poliisi ei ole paikalla vaan siellä on rajavartiomies, miten hän voi toimia? Rajavartiomiehen toiminta tällaisessa tilanteessa ei voi nykypäivänä perustua jokamiehenoikeuksiin, ei missään tapauksessa.

Sitten vielä, että tähän pakettiin ei tietysti kuulu Tullin osuus, ja se on oman keskustelunsa aihe, miten Tulli myös eräänä tärkeänä sisäisen turvallisuuden toimijana otetaan tähän entistä kiinteämmin mukaan. Rajavartiolaitoksen lainsäädäntöähän tutkinnan osalta on jo kehitetty, ja tämä on hyvää jatkumoa sillekin.

Tietysti tässä on myös se pahan päivän vara, mikä nykyisin pitää olla — se ei ole todennäköistä, mutta mahdollista — tietyille hybridiuhkille. Nyt on määritelty, miten voidaan jopa sotilaallista voimaa käyttää, ja johtosuhteet täysin selkiytetään. Valitettavasti se on nykypäivää. Lainsäädännön pitää olla aikaansa edellä, ei aikaansa jäljessä, ja tämä on sitten siellä kassakaapissa ja toivottavasti pysyy siellä, mutta jos se tarvitsee sieltä ottaa, niin meillä on toimiva lainsäädäntö.

15.34 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Kun puhutaan hybriditilanteista ja hybridiuhista, pitää aina varautua odottamaan odottamatonta, ja siksi on tärkeää, että lainsäädäntö on joustava niiltä osin kuin se on mahdollista joustavaksi tehdä ja että me annamme esimerkiksi rajavartijoille oikeudet reagoida muuttuviin tilanteisiin niin, että mahdollisimman harva — tai ei kukaan — joutuu vaaraan.

Ensisijaisesti Rajavartiolaitoksen toiminta jatkossakin tapahtuu tietenkin raja-alueilla, rajapisteillä, rajanylityspaikoilla, Rajavartiolaitoksen omissa tiloissa, mutta on tärkeää, että tarvittaessa tästä voidaan joustaa. Tämä liittyy myös siihen, että meillä on meneillään parhaillaan useitakin hankkeita, joissa Euroopan unioni pyrkii tekemään rajavalvontayh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2018 vp

teistyötä erilaisissa odottamattomissa ulkorajatilanteissa Euroopan unionin rajoilla ja ulkorajoilla. Sikälikin on tärkeää, että Suomen lainsäädäntö on ajan tasalla.

Kiinnittäisin huomiota siihen, että kun miehittämättömät lennokit on nyt tässä esityksessä nostettu erääksi esimerkiksi, niin meidän kannattaa miettiä jatkossa myös sitä, että saatata tulla muita teknologisia innovaatioita, jotka tuottavat meille vastaavan tilanteen. Eli toivon, että sisäministeriössä olette myös uuden ministerin johdolla valppaana, ja uskonkin, että näin olette.

Yleisesti, kun puhutaan Suomen kokonaisturvallisuudesta, en voi olla korostamatta liikaa tarpeettomien siilojen purkamisen merkitystä. Jos tämä pieni maa haluaa hoitaa asian sa turvallisuuksinäkökulmasta mahdollisimman kiitettävästi, niin silloin meillä ei ole varaa sellaisiin siiloihin, mitä voi syntyä, jos eri virkakunnat eivät keskustele keskenään. Siksi-kin tämä lainsäädäntö vaikuttaa tervetulleelta, ja odotan mielenkiinnolla sen valiokuntakäsittelyä.

15.36 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen rajavartiolakia ja ulkomaalaislakia täydentävä lakiesitys on erittäin hyvä ja kannatettava. Tämän päivän maailma on muuttunut niin nopeasti, että lainsäädäntömme ei meinaa pysyä ajan tasalla. Kun esimerkiksi rajavartioiden työtä tänä päivänä katsoo rajanylityspaikoilla, esimerkiksi satamissa taikka nyt itärajan pinnassa olevilla rajanylityspaikoilla, niin tilanteet muuttuvat erittäin nopeasti ja rajavartioilla pitää olla valtuudet kunnossa. Sen me kaikki tiedämme tässä talossa, että kaiken julkisen toiminnan tulee perustua lakiin ja lakia on tarkoin noudatettava. Elikkä rajavartija ei voi tilanteessa tehdä mitään, jos ei ole valtuuksia, mutta tällä lainsäädännöllä asetamme nämä valtuudet kuntoon ja ennen kaikkea pääsemme sellaiseen tilanteeseen, jossa poliisin ja rajavartioiden yhteistyö on mutkatonta ja rajavartijat tarvittaessa saavat nopeasti poliisilta apua tai päinvastoin. Tämä toimii totta kai rajanylityspaikoilla, mutta tällä on suurta merkitystä myös maaseutukunnissa, joissa monessa tapauksessa poliisi ei ole lähellä. Se lähipoliisipartio voi olla vaikka kotikunnassani Ilomantissa, ja kun joku tilanne on päällä, niin se voi olla vaikka sadan kilometrin päässä. Ja rajavartijat ovat siinä äärellään: ihan kirkonkylän keskustassa on Pohjois-Karjalan rajavartioston toimitilat, ja siellä on lukuisia rajavartioita. Kaikki eivät tietenkään yhtä aikaa ole saapuvilla, mutta työvuorossa olevat rajavartijat varmasti auttavat siinä tilanteessa poliisia, koska kun tilanne etenee nopeasti, niin silloin siinä tarvitaan nopeita toimenpiteitä. Tämän takia tämä lakiesitys on erittäin hyvä ja kannatettava.

Erikoisesti pidän tässä lakiesityksessä erittäin hyvänä sitä, että näiden dronien torjuntaa varten saadaan vihdoinkin lainsäädäntö, koska ne ovat leviämässä niin hurjaa vauhtia. Alkaa olla kohtapuoliin tilanne, että näitä lentäviä pieniä koneita on yltympäriinsä, eikä minäkään näköistä lainsäädäntöä niille saada. Nämä muodostavat ihan varmasti joissakin tilanteissa turvallisuusuhkan, ja viranomaisilla pitää olla keinot, millä näihin tilanteisiin puututaan.

15.38 Ville Tavio ps: Arvoisa rouva puhemies! Tuossa aikana, kun olin hallituspuolueen kansanedustajana ennen tätä, käytiin paljon keskustelua siitä, että pitää varautua poikkeusoloihin ja tarvitaan näihin poikkeusoloihin hyvät toimintatavat, tarvitaan riittävät lainsäädännöt. Tämäkin sivuaa sitä tilannetta, että rajavalvonta väliaikaisesti palautettaisiin. Tilannehan oli vuonna 2015 sellainen, että se rajavalvonta olisi tullut väliaikaisesti palauttaa. Silloin kyllä huomattiin, että tällainen lainsäädäntökehikko tarvittaisiin ilman muuta, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2018 vp

tämä on varmaan vain yksi osa sitä. Toivottavasti sitä, nimenomaan tätä poikkeustilaa ja sitä lainsäädäntöä, käsitellään lisää. Sinänsä tämä oli hyvä tältä osin, vaikkakin vähän myönnän nyt, että jälkikäteen surkuttelen yhä, että silloiset ministerit olivat kyvyttömiä toimimaan siinä tilanteessa silloin 2015.

Tässä sivutaan myös valvontaa merialueilla ja virka-avun antamista esimerkiksi terroristisessa tilanteessakin. Tämä on hyvä, että myös valvontaa ja toimialuetta selkeytetään ja kehitetään. Mutta tästä tuli mieleeni sellainen, että — käytän nyt hyödyksi, kun sisäministeri on paikalla — olen muutaman muun kanssa pohtinut sitä, että kun ulkomailla liikkuu ja siellä on turvatarkastuksia joka välissä, jos mennään vaikka matkustaja-alukseen, Suomessa kun mennään Ruotsin-laivalle tai Tallinnan-laivalle, niin nähdään, että ne turvatarkastukset ovat aika heikot, se turvallisuuskehikko on siellä hyvin puutteellinen vielä. Siksi ehdottaisinkin, että tätä lähdettäisiin hallituksessa tutkimaan, että niihin tarvitaan, valitettavasti eletään sellaista maailmanaikaa, kunnolliset turvatarkastukset, ja käydään läpi, että myös nuo matkustajalautat ovat turvattuina siten, ettei sinne ihan noin vain tehdä terroristi-iskuja tai oteta niitä lauttoja haltuun siten, että kuljetetaan aseita sinne.

15.40 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Maailma muuttuu, ja lainsäädännön pitää tietysti seurata maailman muutosta. Tänään käsityksemme uhkakuvista on kovin toisenlainen kuin mitä se oli 10 vuotta sitten, ja tämä koskee tietysti lavealti kaikkia eurooppalaisia valtioita. Tässä mielessä nämä kaksi lakikokonaisuusmuutosehdotusta ovat perusteltuja. On todellakin katsottava, että kykenemme toimimaan erilaisten uhkien oloissa niin, että viranomaisten keskinäiset vastuut ovat kiistattomat ja on tiedossa, kuka tekee ja kenen johdolla toimitaan. On perusteltua, että valiokunta käy tämän ehdotuksen kuitenkin huolella lävitse, ei vähiten sen takia, että pitkin matkaa on osoittautunut, että on tullut uutta tietoa siitä, miten varautuminen parhaiten hoidetaan ja miten se tehdään niin, että kansalaisten perusoikeudet ovat kaikissa oloissa turvattuja.

Sitten täytyy varoa ylilyöntejä, ja otan nyt kaksi tällaista ylilyöntiasiaa tässä yhteydessä esille:

Ensimmäinen koskee sitä päätöstä, joka viime vuonna tässä eduskunnassa tehtiin ja jossa Euroopan unionin rajavartiolaitokselle annettiin toimintaoikeudet Suomessa ohi Suomen hallituksen kannan. Pidän tätä päätöstä edelleenkin käsittämättömänä linjauksena — sitä, että ohi Suomen suvereniteetin Suomeen voidaan lähettää aseistettuja henkilöitä tekemään rajavalvontaa. Tuota linjausta ei koskaan täällä kunnolla perusteltu, vaan se vietiin lävitse olemattomalla keskustelulla. Valitan tapahtunutta enkä ymmärrä, miten tällainen tilanne voisi olla kenenkään intressissä, että maan hallituksen kannan vastaisesti Euroopan unioni lähettää aseistettuja henkilöitä tekemään vaikkapa rajavalvontaa. Mielestäni sellaisen täytyisi aina tapahtua yhteydessä maan hallituksen viralliseen linjaan ja pyyntöihin.

Toinen asia koskee sitten tätä kaksoiskansalaisuuskeskustelua, johon edustaja Kari täällä jo aikaisemmin viittasi. Tästähän puolustusministeri Niinistö käytti maanpuolustuskursin avajaisissa, hyvin arvovaltaisella paikalla, puheenvuoron, jossa hän leimasi Suomen kaksoiskansalaiset ”viidenneksi kolonnaksi”. Se oli käsittämätön puheenvuoro. Meillä on 100 000 suomalaista, joilla on jonkun toisen maan kansalaisuus, ja he ovat toimineet hyvässä uskossa sen mukaisesti kuin Suomen valtio on kehottanut toimimaan vuosien ajan: joko säilyttämään oman aikaisemman kansalaisuutensa ja ottamaan Suomen passin tai sitten toisinpäin, säilyttämään Suomen passin ja ottamaan sen uuden asemamaan passin. Ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2018 vp

nyt yhtäkkiä maan hallituksen riveistä sanotaan, että tällaiset henkilöt edustavat viidettä kolonnan, siis uhkaa Suomen turvallisuudelle. Pidän puheenvuoroa erittäin huonosti harkittuna ja ihmettelen myös sitä, että se on otettu hiljaisuudella vastaan hallituksen riveissä. Meillä on jopa hallituksen sisällä henkilöitä, jotka ovat kaksoiskansalaisia. Heidänkin isänmaallisuutensa asetetaan tällaisella puheenvuorolla kyseenalaiseksi. Ymmärrän riskeihin varautumisen, se on oikein, mutta kyllä on erityinen vastuu siinä, että valtioneuvoston jäsenet eivät leimaa kokonaisia kansanosia mielivaltaisella tavalla epäisänmaallisiksi, riskeiksi Suomen turvallisuudelle. Tämä kysymys on edelleenkin hallituksen pöydällä, mitä tämän kaksoiskansalaisuusasian osalta tehdään. Tietävästi hallitus harkitsee edelleenkin sellaisia rajoituksia, joissa joistakin viroista säädettäisiin niin, että niihin ei voi hakeutua, jos on jonkun toisen maan kansalaisuus. Kun nyt paikalla on uusi sisäministeri, pitäisin perusteltuna, että hän valottaisi omaa näkökantaansa tähän keskusteluun, ei vähiten sen takia, että sisäministeriön hallinnonala on tietysti yksi ala, jota tällainen turvallisuuskeskustelu koskee, ja oletan, että myös sisäministeriön palveluksessa on henkilöitä, joilla tällä hetkellä on Suomen lakien mukainen kaksoiskansalaisuus, johon Suomen valtiovalta on aktiivisesti kehottanut ihmisiä hakeutumaan.

Tässä asiassa tarvitaan avoin keskustelu, eikä niin, että hallitus menee omaan linnaan ja tekee päätöksen ja sitten sanoo eduskunnalle, että kaikki tätä noudattakoot, ja keskustelu päättyy siihen. Ennen kuin päätös tehdään, eri näkökohtien pitäisi tulla esille. Mehän olemme tehneet tähän liittyen jo aikaisemmin lainsäädäntömuutoksia, joissa turvallisuusarviointia on kiristetty, ja ne ovat olleet perusteltuja hankkeita, mutta jään kysymään, onko tällainen isojen kansanosien leimaaminen perusteltua. Onko se oikein oikeusvaltiossa, ja onko se oikein myöskään meidän turvallisuutemme kannalta? Ja peräänkuulutan sitä, että hallituksen ministerit lausuvat tässä asiassa oman kantansa, jotta eduskunta voisi ottaa tähän asiaan puolestaan kantaa ja näin vaikuttaa niihin esityksiin, mitä hallitus on eduskuntaan tässä asiassa tuomassa.

15.46 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Heinäluoman painavaan puheenvuoroon on helppo yhtyä, myös hallintovaliokunnan jäsenenä. Puolustusvaliokunnan jäsenenä olen saanut toimia vuodesta 2011 alkaen, siis kahden eduskunnan aikana näissä samoissa valiokunnissa, ja, arvoisa ministeri, olette neljäs sisäministeri tässä arvokkaan sisäministeriketjun jatkona. Tämä kaksoiskansalaisuusasiahan ei meille ole uusi. Toki se nousi silloin 2014 osana Ukrainan tilannetta esiin hallintovaliokunnassa ja puolustusvaliokunnassa viime kauden lopulla, ja myös tämän kyseisen hallituksen alussa parlamentaarisesti yritettiin etsiä niitä lainsäädännön uudistamistarpeita, joita tähän kaksoiskansalaisuuskysymykseen liittyy. Kuitenkin puolustusministerin puheenvuorot ”viidennestä kolonnasta” ovat puheenvuoroja, joihinka pitää hallitukselta tulla vastaus. Ne eivät voi olla vain yksittäisen ministerin sinänsä arvokkaassa tilaisuudessa heittämiä omia henkilökohtaisia mielipiteitä, vaan väkisin eri lainsäädännön uudistamisen vaiheissa tulee esiin, mikä on hallituksen virallinen kanta tähän kaksoiskansalaisuuskysymykseen. Meillä kaikilla niin valtioneuvostossa kuin muuallakin on yhteisiä tuttuja kaksoiskansalaisia, joidenka isänmaallisuuden epäily kategorisesti ei ole millään tavalla perusteltavaa, päinvastoin tuomittavaa. Tähän asiakokonaisuuteen uskon, että ministeri vastaa.

Sitten kysyisin vielä tähän lakiesitykseen liittyvästä Rajavartiolaitoksen toimivallasta poliisin tehtäviin. Täälläkin kuuli — en muista, kuka edustajakollega mainitsi, edustaja Hoskonen taisi olla — että on tehokasta esimerkiksi raja-alueilla käyttää Rajavartiolaitok-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2018 vp

sen resursseja poliisin tehtävien hoitamiseen. Kuitenkin viime vuoden puolella alkoholi-laissa siirrettiin 150 poliisia käytännössä juoppokuskeiksi, näin kansanomaisesti sanottuna. Ei kai nyt taustalla ole ajatus, että Rajavartiolaitokselle annetaan voimankäyttöön ja pakkokeinoihin sellaisia suoria toimivaltoja raja-alueen asukkaiden turvaksi? Kyllä edelleenkin rajallakin tarvitaan koulutettuja poliiseja, jotka ovat erikoistuneet tähän poliisitoimialaan, ja sitten Rajavartiolaitos tukee silloin, kun tuettavaa on, mutta ei kategorisesti niin, että annetaan poliisin tehtävät Rajalle.

15.48 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Puhun tästä kaksoiskansalaisuusasiasta myös sen takia, että olen saanut paljon yhteydenottoja henkilöiltä, jotka ovat huolissaan siitä, ovatko he tervetulleita Suomeen tai ovatko he tervetulleita jäämään Suomeen, jos he haluavat säilyttää oman aikaisemman kansalaisuutensa — henkilöiltä, jotka ovat erilaisissa tehtävissä tällä hetkellä ja kokevat, että heidän toimintansa ja heidän hyväksyttävyytensä on asetettu kyseenalaiseksi. Tähän ei pitäisi suhtautua välinpitämättömästi eikä hiljaisuudella, koska emme kai halua, että kansainvälistyvässä maailmassa ja Suomessa me luomme tällaisille henkilöille ennakkokäsityksiä, että he ovat erityisesti luopin alla tai että heidän isänmaallisuuttaan ja hyväksyttävyytään asetetaan kyseenalaiseksi. Tämä ei koske vain näitä, jotka ovat suoraan kaksoiskansalaisia, vaan totta kai myös heidän perheenjäseniään ja sukulaisiaan. Eli tämä asia koskettaa välittömästi satojatuhansia, ja kun näin rasakas syyte on esitetty, että he ovat tämmöinen ”viides kolonna”, jonka uhka pitää eliminoida jo rauhan aikana, niin kyllähän tämä täytyy läpi käydä. Valitan sitä, että puolustusministeri ei ole tässä yhteydessä paikalla eikä ole ollut eduskunnassa mahdollisuutta tätä asiaa häneltä suoraan kysyä. Kun semmoinen mahdollisuus tarjoutuu, aion jatkaa keskustelua. Mutta tähän ei koske vain puolustusministeriön hallinnonala vaan laeammalti koko valtioneuvoston toimintaa ja valtioneuvoston käsitystä ylipäänsä kansalaisten oikeuksista ja tasaveroisesta kohtelusta Suomessa.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan vielä edustaja Hoskonen, ja sen jälkeen ministeri vastaa.

15.50 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Karin puheenvuoroon sen verran vain, että kyllä maaseutukuntien olosuhteissa on meidän pakko tunnustaa se tosiasia, että viimeisen kymmenen vuoden aikana poliisin toiminta on keskittynyt suuriin keskuksiin. Tämä on kylmä tosiasia. Olipa se edellisen hallituksen tai sitä edellisen hallituksen tai tämän istuvan hallituksen syy, niin näin on vain käynyt. [Eero Heinäluoma: Näin on käynyt!]

Mutta toisaalta sitten ei pidä tähänkään itkuvirteen jäädä itkemään, vaan tosiasia on se, että on olemassa viranomaisia, tässä tapauksessa rajavartijat, jotka esimerkiksi Ilomantsissa ovat hyvin näkyvässä roolissa: 135 kilometriä yhteistä rajaa Venäjän kanssa tietysti tekee sen toimintaympäristön, missä rajavartijat toimivat. Mutta pitää muistaa, että näillä rajavartijoilla tämän lain myötä on mahdollisuus toimia myös tavallisten ihmisten turvana. Ja muistakaa se, hyvät edustajakollegat, että nämä rajavartijat — joita sattumoisin kaksi asuu ihan naapurissani, erittäin turvallista asua, vielä yhdellä heistä on rajakoira, niin että kyllä siinä ihan mukava on asua, kun rajakoirakin pitää huolen siitä, että Varpukujalla ei ihmisiä paljon kulje, tai siellä kulkee toki ihmisiä, mutta siellä eletään siivosti ja kiltisti — pystyvät omassa työssään, esimerkiksi rikostutkinnassa taikka sitten kadonneen ihmisen etsin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2018 vp

nässä, aivan eri tason suorituksiin kuin pelkkä poliisipartio. Heillä on se ammattitaito, maastossa liikkumisen osaaminen ja ennen kaikkea loistava paikallistuntemus.

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministeri Mykkänen, ja sitten vielä jatkuu. — Ministeri Mykkänen, 3 minuuttia.

15.51 Sisäministeri Kai Mykkänen: Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille hyvästä, olen-
naisiin asioihin tarttuvasta keskustelusta.

Edustaja Kulmala viittasi tässä alkuvaiheessa Rajan resursseihin, säästöpainaisiin, val-
vontalaitteistojen uusimistarpeeseen. Nämä ovat kaikki täyttä totta, ja näiden paineiden
keskellä tietysti toimitaan. Onneksi jonkun verran resursseja viime vuonna hallitus lisäsi,
ja tänä vuonna varmasti tarkastellaan asioita jälleen.

Edustaja Löfström puuttui Ahvenanmaan erityiskysymyksiin. Tässäsin sinänsä Raja-
vartiolaitokselle selkeästi kuuluu rajavaltovälineet ja meripelastus sekä poliisin pyytä-
mä virka-apu myös Ahvenanmaan osalta, ja näihin tehtäviin sekä ulkomaalaislakiin liitty-
viin tehtäviin liittyen tämä lainsäädäntöpaketti koskee myös Ahvenanmaata, mutta ylei-
seen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät osat eivät koske — ja asevelvollisten osalta
sitten osittain koskee.

Edustaja Kari kysyi, onko hybridiuhan käsite liian tulkinnanvarainen. Itse lähtisin siitä,
että arkijärkisesti tässä erityisesti sotilaallisen voiman käyttö Rajavartiolaitoksen toimesta
on selkeästi rajattu edelleen, ja toisaalta, kuten edustaja Parviainen hyvin korosti, jotta
hybridiuhan voidaan muuttuvassa ympäristössä tarttua, meidän on myös pystyttävä
olemaan viranomaisten kesken joustavia ja kuvittelemaan myös sellaisia tilanteita, jotka
eivät tällä hetkellä tunnu todennäköisiltä. Onneksi meillä Suomessa vahvuus turvallisuu-
dessa on nimenomaan viranomaisten keskinäinen yhteistyökyky ja luottamus tässä yhteis-
kunnassa, ja sitä vahvuutta meidän kannattaa myöskin edelleen hyödyntää. Tähän liittyen
myös muiden kuin lennokkien, uusien teknologioiden hyödyntämiseen varautuminen, ku-
ten edustaja Parviainen viittasi, on toki meillä koko ajan luupin alla.

Tällä Rajan valtuuksien vahvistamisella toki, kuten edustaja Hoskonen täällä korosti, on
mahdollista parantaa erityisesti rajakuntien ihmisten turvallisuutta. Se on myönteinen asia
nykytilanteeseen verrattuna. Mutta ei ole tarkoitus tämän lainmuutoksen seurauksena
ikään kuin vähentää poliisin näkyvyyttä näissä kunnissa sinänsä.

Sitten mitä tuli tässä muutamien edustajien viittauksiin kaksoiskansalaisten virkoihin
hakeutumisen mahdollisuuksista, se ei tietysti liity tähän lakiin, mutta olen itse kyllä julki-
sestikin esimerkiksi viime Helsingin Sanomissa lauantaina todennut, että itse en voi alle-
kirjoittaa viidennen kolonnan viittauksia. Meillä on laillinen oikeus kaksoiskansalaisuu-
teen olemassa, ja ihmiset ovat tietysti tasavertaisia suomalaisia silloin. Samalla kun mie-
timme sitten esimerkiksi Rajavartiolaitoksen avainvirkojen kelpoisuuksia, on selvää, että
meillä on, valitettavasti, korostunut riski painostuksesta myös kaksoiskansalaisuuteen liit-
tyen ulkovaltojen taholta, ja tähän meidän on tarpeen löytää keino puuttua myös näiden ky-
seisten viranhaltijoiden oman turvallisuuden kannalta. Toisaalta olen sitä mieltä, että mei-
dän täytyy pyrkiä löytämään keino, joka mahdollisimman vähän loukkaa tasavertaisuutta
lain edessä kansalaisuuksiin katsomatta. Tätä työtä nyt kyllä tehdään ja toivottavasti pääs-
tään tasapainoiseen ratkaisuun. Vaikka ratkaisu koskee pientä joukkoa, niin se on periaat-
teellisesti merkittävä ja tarkoin punnittava asia, kuten täällä myöskin edustajat Heinäluo-
ma ja Kari ovat sanoneet.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2018 vp

Puhemies Paula Risikko: Puhujalistaan.

15.55 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Halusin vain sillä alkoholilakiesimerkillä muistuttaa siitä, että kaikki toimet, joita teemme sisäisen turvallisuuden kentässä, vaikuttavat sisäisen turvallisuuden kenttään, resursseihin, ovat ne resurssit sitten ihmisiä, poliisi-miehiä ja -naisia, rahoja tai poliisiautoja tai Ilomantsin poliisilaitoksen partiopistettä ja niin poispäin. Nyt alkoholilailla siirsimme 150 poliisia kuljettamaan asiakkaita aamukolmen ja aamuviiden välillä. Sen ratkaisun eduskunnan enemmistö teki, ja sen todellisuuden kanssa eletään.

Meille tulee huomenaamulla puolustusministeri puolustusvaliokuntaan kuultavaksi, ja kun arvaan, että tätäkin keskustelua media seuraa, niin luulenpa, että huomenna viidenteen kolonnan tavalla tai toisella valiokunnassakin tulemme palaamaan ja kysymyksiä esittämään. Ministerin kysymykseen: Olin oikein tyytyväinen siitä, että kansanosaa ei voi vain kategorisesti tuomita epäisänmaalliseksi tällaisilla ilmaisuilla. Sitähän tämä ilmaisu käytännössä tarkoitti.

Oikeastaan kysyisin vielä ministeriltä tähän varsinaiseen lakiesitykseen liittyen, kun tässä puhutaan lennokeiden torjunnasta ja muusta vastaavasta: seuraako tätä lakiesitystä sisäisen turvallisuuden puolelle talousarvioesityksessä joku lisälaajennus tai muu vastaava? Erilaisia koneita ja laitteita tarvitaan myös näitten koptereiden maahan saattamiseen — ja muuta vastaavaa lainsäädäntötarvetta.

15.56 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää ministeri Mykkästä asiallisesta vastauksesta ja myös kysymykseen tästä kaksoiskansalaisuudesta ja sitten tähän liittyviin julkisiin puheenvuoroihin. Oli miellyttävää kuulla, että uusi ministeri ajattelee tältä osin hyvin selkeäsanaisesti ja lähtien kansalaisten yhdenvertaisesta kohtelusta. Toivoisin, että hallitus saisi oman ajattelunsa selkiinnytettyä mahdollisimman nopeasti, jotta tämä epäselvä vaihe, joka selvästi jäytää nyt ihmisiä, olisi mahdollisimman lyhytaikainen. Mutta kiitoksia tästä linjauksesta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.